

СТРЕМЕЖЪТ НИ КЪМ СПРАВЕДЛИВОСТ

„Не според истината и правдата съдим ние,

а според ползата, която имаме...“

Димитър Талев, „Преспанските камбани“

Превратната история на човечеството е препълнена с примери за търсене и въздаване на справедливост - от съвсем личната, свързана с нещо, значимо само за индивида, до голямата, касаеща всички ни, която създава усещане за стабилност и сигурност в обществото и доверие в съдебната система. Немалък в този смисъл е и драматичният дял на националната ни история. За справедливостта, издигната в национална кауза и идеал, неведнъж по нашите земи е воювано до кръв и до смърт. Плащана е тежката цена на себеотричането в името на общозначимото. А то е невъзможно без естествения стремеж към справедливост – заложен във всеки човек. Оттук пък идва и огромната трудност да бъде определено кое и какво е справедливо!

Стремежът към справедливост е заложен в самата човешка същност. Съдник е съвестта. Но всеки човек е субект със своя индивидуалност, съответно и с различно проявяваща се съвест като съдник. Ако всеки се ръководи само и единствено от нея, резултатът ще бъде всеобща несправедливост и хаос. Именно затова е необходима система от правила и закони и система от добре подготвени хора, следващи и изпълняващи законите и правилата. Те са онзи коректив, който не просто е необходим, а е задължителен, за да съществува и функционира обществото – като понятие и реалност.

От древността до днес , когато двама спорят, необходим е трети, който да разреши спора им. Освободен от емоцията на сблъсъка, той трезво преценява отстрани проявите на спорещите, следи и претегля аргументите им, прониква в целта им – с незамъглен от пристрастия поглед. Казва им кой е ПРАВ – т.е., кой е застанал зад думите и делата си с разум и отговорност. Това е събирателният образ на Закона и Съда. На ПРАВОто – корен на СПРАВЕДливостта. Не случайно богинята на ПРАВОсъдието – Темида, е изобразявана с превръзка на очите и балансирани везни в ръката. Не е случайно и това, че всички митични прорицатели и ясновидци, предопределящи до голяма степен изхода от бъдещите събития със своите предсказания, са слепи – от Тирезий Тивански и Омир до Вангелия от Рупите. За да видиш скритото от очите, да проникнеш в същността на конфликта, да разрешиш справедливо проблема - трябва да се освободиш от влиянията

на външното, което винаги е по-достъпно, понякога натрапливо, провокативно и често подвеждащо.

Първият кодекс на човечеството, от който са останали следи и до днес, са Десетте Божии заповеди. Там са поставени онези условия, които задават в най-общ план модел за правилно живеене с другите. Може да се каже и че в тях са древните корени на съвременните законници.

Народният гений го е казал просто и обобщено: „Не прави на другите това, което не искаш на тебе да бъде правено.“

Моралните и нравствените устои се залагат от най-ранна възраст в растящия човек. С първите крачки по твърдата земя – буквално и метафорично, идват и първите падания, рани и сълзи. И първите въпроси: „Защо ни се случва това? Справедливо ли е да ни боли? Чия е вината? Защо на нас?!... Точно на нас?!...“

Лекуват ни с обич, а би трябвало и с разум. Ласката и милите думи от близък винаги са добра съставка на лекарството. Но не и заблудата, не и илюзията, че някой или нещо друго има вина за твоите рани! Ако приемем тази илюзия, обричаме се на постоянно раздвоение – между съвестта, която подсказва истинската причина за случилото ни се, и погрешната представа за непогрешимост - създавана у нас от онези, които ни обичат. Това ни отнема правото да осъзнаем и осмислим грешката си, да я преодолеем, да я изкупим – и да се освободим от чувството за вина, като бъдем справедливо оценени и/или наказани.

В обществен план размерите на пораженията от подобна подхранвана с години илюзия са застрашително непредвидими. Съзнавайки това, всяка общност се грижи да създаде система, пазеца ни от подобни последици.

Мъдrecи като Димитър Талев добре познават човешката природа и влиянието ѝ върху народопсихологията и обществения климат. Думите, които поставих за мотото на своето есе, ясно показват кои са големите препъникамъни по пътя към справедливостта: интересът, изгодата, личният комфорт – скрити зад гръмки заявявани големи цели или следвани тихо, упорито и неотклонно.

Светът е динамичен и почти напълно отворен. Съвременieto ни предоставя реалност без ограничения. Предизвикателствата на живота са много и постоянно се увеличават.

Ценностите се променят. Изместват се и до голяма степен се размиват границите между правилно и неправилно, между добро и зло. Това, което не трябва да губи своята яснот е границата между обществено приемливо и противозаконно! Пазителите на тази граница са именно ПРАВОРаздавателите – притежаващи и следващи принципите на справедливостта – неподкупност и безпристрастност. За да не остане тя само стремеж.

Стефан Илков Аджов

Пазарджик, Езикова Гимназия Бертолт Брехт, 11з клас